

УДК 378.014(477)

С. М. Домбровська,

*д.держ.упр., доц., професор кафедри наглядово-профілактичної діяльності
Національного університету цивільного захисту України,
м. Харків*

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Проаналізовано інноваційні механізми розвитку вищої освіти через упровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують подальше вдосконалення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: інноваційні механізми, інформаційно-комунікаційні технології, цивільний захист.

На сучасному етапі розвитку Україні необхідний такий освітній розвиток особистості, який би уможливив вищий характер попиту на знання шляхом її власної пізнавальної активності та вміння користуватися наявним освітнім потенціалом.

Під формуванням сучасної вищої освіти розуміють створення та упровадження інформаційної системи, що постійно оновлюється й доповнюється на основі безперервного стеження за станом і динамікою розвитку основних складових якості вищої освіти за сукупністю визначених індикаторів, критеріїв і характеристик з метою розроблення управлінських рішень щодо коригування негативних диспропорцій на основі аналізу зібраної інформації та прогнозування подальшого розвитку якості вищої освіти.

На важливості ґрунтовного дослідження проблеми забезпечення якості освіти завдяки упровадженню інноваційних механізмів у державному управлінні наголошується у працях сучасних науковців [1–3; 5; 6], у яких аналізуються нормативно-правові акти, що їх спрямовано на поліпшення підготовки фахівців та покращення інформаційно-комунікаційних систем вузів.

Метою статті є аналіз сучасних технологій, що впливають на механізми упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці фахівців цивільного захисту.

Аналіз міжнародного досвіду показав, що успіх реформування освітніх систем та розвиток їх в умовах соціально-економічних перетворень сьогодення визначався двома провідними тенденціями: гуманізацією і технологізацією освітньої діяльності. Основними шляхами підвищення ефективності вищої освіти стало: інноваційне проектування; упровадження передового педагогічного досвіду; оптимізація, інтенсифікація, комп'ютеризація та інформатизація навчального процесу; використання активних форм та методів навчання, запровадження особистісно орієнтованих педагогічних технологій; застосування діагностичних психолого-педагогічних процедур. Провідне місце серед них належить педагогічним технологіям, що є педагогічною інноватикою [2, с. 18].

Досвід діяльності навчальних закладів Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС України) свідчить, що головними напрямками роботи в них поступово стають:

– технологічне забезпечення навчального процесу;

- підготовка фахівців для підрозділів ДСНС на базі технічних засобів лабораторій, сучасних методик реєстрації та прогнозування надзвичайних ситуацій з використанням технічних даних, GPS-технологій, математичних моделей розвитку надзвичайної ситуації;
- використання в навчальному процесі сучасних методик оброблення зображень, отриманих з космічних апаратів із сенсорами високої та середньої роздільної здатності, геоінформаційних технологій, сучасної комп'ютерної техніки і програмного забезпечення [4].

Незважаючи на те, що технологізація ВПО сприяє підвищенню його ефективності та інтенсифікації, якості підготовки фахівців рятувальної служби, новітні педагогічні технології упроваджувалися в навчальний процес з певними труднощами.

Зародження ідеї технологізації педагогічного процесу дослідники пов'язують із реформуванням європейської школи на шляху упровадження педагогічних технологій. Теорію і практику здійснення технологічних підходів до освіти віддзеркалено в багатьох наукових працях, а також у колективних дослідженнях [5, с. 87].

У сучасних наукових дослідженнях з проблеми розроблення й упровадження технологій навчання в системі ДСНС пропонується така класифікація технологій:

- методологічні освітні технології (на рівні педагогічних теорій, концепцій, підходів);
- стратегічні освітні технології (на рівні організаційної форми взаємодії);
- тактичні освітні технології (на рівні методики).

До основних методологічних технологій дослідники, зазвичай, відносять:

- теорію поетапного формування розумових дій;
- проблемне навчання, програмоване навчання та розвивальне навчання;
- проблемно-діяльнісне навчання;
- особистісно-діяльнісне навчання;
- проєктивне навчання;
- модульне (модульно-рейтингове) навчання;
- індивідуально-диференційоване навчання;
- контекстне навчання;
- ігрове навчання;
- концентроване навчання;
- активне навчання;
- дистанційне навчання [1, с. 4].

Проникнення в систему підготовки кадрів рятувників нових інформаційних технологій змусило подивитися на дидактичний процес як на процес інформаційний. Інформатизація освіти – це частина інформатизації суспільства, процесу, який від кінця ХХ ст. набрав характеру інформаційного вибуху, що дав підстави характеризувати сучасне суспільство як інформаційне. В усіх сферах людської діяльності зростає роль інформаційних процесів, підвищується потреба в інформації та засобах для її створення, оброблення, зберігання та використання. Інформація стає науковою і філософською категорією поряд з такими категоріями, як час, енергія, матерія. Зростання потреби в інформації та збільшення потоків інформації в людській діяльності зумовлюють появу нових інформаційних освітніх технологій, теоретичною основою розроблення яких є інформатика, кібернетика, теорія систем і дидактика .

Отже, інформатизація освіти – це планомірний, послідовний і систематизований процес підготовки фахівців до праці в умовах сучасного інформатизованого суспільства, підвищення якості їхньої загальноосвітньої та фахової підготовки на основі широкого використання комп'ютерної та іншої інформаційної техніки, мережі Інтернет. Інформатизація освіти внесла істотні зміни в педагогічний процес і охопила всі ланки

Особливості реалізації державної кадрової політики в Україні

системи освіти, її установи та органи управління. Серед основних завдань, що їх мала вирішувати інформатизація освіти, можна назвати:

- забезпечення розвитку особистості людини, розкриття її творчого потенціалу;
- формування інформаційної культури людини;
- удосконалення управління освітою;
- створення інформаційних мереж і баз даних;
- інтенсифікацію методичної роботи та наукових досліджень;
- запровадження нових форм навчання, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців [3, с. 65].

Вирішити ці завдання стало можливим лише за умови розроблення й упровадження нових інформаційних технологій, відповідної підготовки педагогічних кадрів, удосконалення управлінських механізмів та ресурсного забезпечення інформатизації освіти. Напрямок досліджень щодо безпосереднього використання сучасної комп'ютерної техніки, програмних та методичних розробок у навчально-виховному процесі, що дістав назву "Інформаційні технології навчання", став складовою загального процесу інформатизації освіти. Аналіз відповідних державних рішень, законодавчих документів дає нам змогу сформулювати основні напрями державної політики у сфері інформатизації, а саме:

- розвиток законодавства у сфері інформатизації, інформаційних процесів та захисту інформації;
- формування та здійснення єдиної науково-технічної та промислової політики у сфері інформатизації з урахуванням сучасного світового рівня розвитку інформаційних технологій;
- створення та розвиток регіональних інформаційних систем і мереж, забезпечення їхньої сумісності та взаємодії в єдиному інформаційному просторі;
- формування та підтримка ринку інформаційних ресурсів, послуг, інформаційних систем, технологій, засобів їхнього забезпечення;
- забезпечення національної безпеки у сфері інформатизації;
- підтримка проектів та програм інформатизації;
- створення й удосконалення системи залучення інвестицій та механізмів стимулювання розроблення й реалізації проектів інформатизації;
- інтеграція України до світового інформаційного простору [5, с. 94].

Ураховуючи це, можемо зазначити, що специфіка організації навчально-виховного процесу в закладах освіти різних рівнів та необхідність забезпечення неперервної багатоступеневої підготовки фахівців вимагають створення окремих концепцій і програм реалізації їх для цивільних та військових закладів освіти різних рівнів акредитації. При цьому основними напрямками вдосконалення системи освіти стали: інформатизація навчального процесу та наукової діяльності; інформатизація повсякденної діяльності навчального закладу та управління ним; створення інформаційної комп'ютерної мережі освіти України. Якщо два перших напрями мають процесуальний характер, то третій є технологічною основою або засобом інформатизації освіти. Тільки на базі єдиної інформаційної комп'ютерної мережі можливе створення, активізація та ефективне використання інформаційного ресурсу СВО, що дозволить досягнути цілей інформатизації освіти.

Перехід усього навчального процесу на нові рейки із використанням сучасних інформаційних технологій навчання вимагає тривалого і досить складного етапу, що пов'язаний зі створенням випереджального науково-методичного забезпечення процесу підготовки фахівців, підготовкою, перепідготовкою науково-педагогічних кадрів, а також із відповідним розвитком сучасної навчально-матеріальної бази.

Можливості для реалізації сучасного забезпечення навчально-виховного процесу в системі освіти закладено:

- у створенні широких комп'ютерних інфраструктур з виходом на зовнішні комп'ютерні мережі;
- використанні персональних електронних обчислювальних машин для створення автоматизованих навчальних систем та інтелектуальних навчальних систем;
- упровадженні дистанційного навчання як сучасної форми навчання із застосуванням високоефективних інформаційних і телекомунікаційних технологій.

Це дає можливість:

- оперативно отримувати різноманітну інформацію, нагромаджувати знання, акумулювати інтелектуальний потенціал професійної освіти та науки;
- забезпечити якісну підготовку військових фахівців усіх ОКР на базі індивідуалізації, особистісної орієнтованості навчання як одного з основних засобів розвитку творчих здібностей курсантів (слухачів) та самостійного здобуття ними у процесі своєї підготовки знань, умінь і навичок;

- комплексно перебудувати навчально-виховний процес у навчальних закладах з метою його інтенсифікації та зниження вартості;

- підвищити ефективність наукової діяльності, передусім за рахунок оперативного отримання сучасних наукових матеріалів і використання наукового інформаційного потенціалу вищої військової та цивільної школи, науково-дослідних установ та організацій. Органи управління системою освіти ДСНС України зустрічаються також з інформаційною проблемою. На реалізацію рутинних функцій зі збирання, контролю та перероблення інформації витрачається від 50 до 80 % бюджету часу. У результаті відчувається гострий дефіцит часу для реалізації аналітичних, творчих функцій, що призводить до зниження якості ухвалюваних рішень.

Подальше підвищення якості управління, кожним навчальним закладом вимагає автоматизації процесу збирання та оброблення даних, створення інформаційних систем та баз даних із розвиненими можливостями аналітичного оброблення інформації. Ефективне вирішення вищеперелічених завдань забезпечення навчально-виховного процесу та інформаційно-аналітичного забезпечення органів управління неможливе без створення комп'ютерної мережі навчальних закладів.

На сьогодні для забезпечення обміну інформацією між навчальними закладами, науковими та дослідними установами, а також для зв'язку зі світовими комп'ютерними мережами існують приклади створення подібних комп'ютерних мереж.

Отже, технологічність системи підготовки кадрів виступає сьогодні показником її якості. Тому в майбутньому вища освіта має цілеспрямовано продовжувати рух по шляху технологізації. Визначено, що серед основних шляхів підвищення ефективності вищої освіти провідне місце належить педагогічним технологіям.

Література:

1. *Андрейчук С.* Державне управління вищою школою в контексті Болонської декларації / С. Андрейчук // Актуальні проблеми реформування державного управління в Україні : матеріали щоріч. наук.-практ. конф. (20 січ. 2006 р.) : у 2 ч. / за наук. ред. Я. Й. Малика. – Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2006. – Ч. 2. – С. 4–5.

2. *Мазаракі А. А.* Модернізація вищої освіти на основі інноваційних технологій / А. А. Мазаракі // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні, 1992–2002 : зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України. – Х., 2002. – Ч. 2. – С. 17–28.

3. *Матвієнко П. В.* До питання про сучасні педагогічні парадигми в системі вищої освіти / П. В. Матвієнко, С. О. Огієнко // Педагогіка і психологія. – 2003. – № 2. – С. 63–72.

4. *Навчальні заклади МНС України.* – К. : Райдуга, 2003. – 161 с.

Особливості реалізації державної кадрової політики в Україні

5. Ніколаєнко С. М. Освіта в інноваційному поступі суспільства / С. М. Ніколаєнко. – К. : Знання, 2006. – 207 с.

6. Нижник Н. Р. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку) : навч. посіб. / Нижник Н. Р., Ситник Г. П., Білоус В. Т. ; за заг. ред. П. В. Мельника, Н. Р. Нижник. – Ірпінь, 2000. – 304 с.

Dombrowska S. M. Perfection mechanisms of implementation of information and communication technologies in specialists of civil protection training.

This article analyzes the innovative mechanisms of higher education through the introduction of modern information and communication technologies, providing further improve the educational process in higher education in the State Service of Ukraine of Emergencies.

Key words: innovative mechanisms, information and communication technology, civil protection.

Надійшла до редколегії 07.04.2015 р.